

เทคนิคการปลูก และดูแลรักษามังคุด

1. การเตรียมการก่อนปลูก

1.1 การเตรียมดิน

พื้นที่ดอน ให้ทำการไถพรวน เพื่อปรับพื้นที่ให้เรียบและขุดร่องระบายน้ำ หากมีปัญหาหน้าท่วมขัง

พื้นที่ลุ่ม เป็นพื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังไม่มาก ให้นำดินมาเทกองตามผังปลูก ความสูงประมาณ 1.0 ถึง 1.5 เมตร แล้วปลูกมังคุดบนสันกลางของกองดิน (เนินหลังเต่า) หากพื้นที่มีน้ำท่วมขังมาก ทำการยกร่องสวนให้มีขนาดสันร่องกว้างไม่น้อยกว่า 6 เมตร ร่องน้ำกว้าง 1.5 เมตร ลึก 1 เมตร มีระบบระบายน้ำเข้าและออกเป็นอย่างดี ซึ่งจะช่วยลดปัญหาเนื้อแก้ว ยางไหลได้ ดังเช่น มังคุดสวนนนท์

1.2 การเตรียมพันธุ์

พันธุ์

มังคุดที่ปลูกในประเทศไทยมีเพียงพันธุ์เดียว เนื่องจากเกสรตัวผู้ของดอกมังคุดเป็นหมัน เมล็ดจะเจริญจากเนื้อเยื่อของต้นแม่ โดยไม่ได้รับการผสมเกสร

การเลือกต้นพันธุ์

เลือกต้นพันธุ์ที่ได้จากการเพาะเมล็ด ที่มีความสมบูรณ์แข็งแรง อายุไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือมีความสูงมากกว่า 30 เซนติเมตร มีการเปลี่ยนถุงตามการเจริญเติบโต โดยสังเกตถุงยังใหม่

2. การปลูก

2.1 วิธีปลูก

ทำการขุดหลุมปลูก ซึ่งเหมาะกับพื้นที่ที่ค่อนข้างแห้งแล้งและยังไม่มีกรวางระบบน้ำไว้ก่อนปลูก วิธีนี้ดินที่อยู่ในหลุมจะช่วยเก็บความชื้นได้ดีขึ้น ส่วนการปลูกโดยไม่ต้องขุดหลุม (ปลูกแบบนั่งแท่นหรือยกโคก) เหมาะกับพื้นที่ฝนตกชุก วิธีนี้ช่วยในการระบายน้ำได้ดี น้ำไม่ขังโคนต้น แต่ต้องมีกรวางระบบน้ำไว้ก่อนจะทำการปลูก ซึ่งต้นมังคุดจะเจริญเติบโตเร็วกว่าการขุดหลุม ทั้งนี้จุดเน้นที่สำคัญในการปลูกมังคุดคือ ควรใช้ต้นกล้าที่มีระบบรากดีไม่ขาดอินตูล แต่หากจะใช้ต้นกล้าขนาดใหญ่ก็ให้ตัดดินและรากที่ขาดหรือพันตรงก้นถุงออก

2.2 ระยะปลูก

เนื่องจากมังคุดเป็นไม้ผลที่มีทรงพุ่มขนาดใหญ่ เจริญเติบโตช้า ระยะปลูกที่แนะนำคือ 8 x 8 ถึง 10 x 10 เมตร สำหรับสวนที่จะใช้เครื่องจักรกลแทนแรงงานควรเว้นระยะระหว่างแถวให้ห่างพอที่เครื่องจักรกลจะเข้าไปทำงานแต่ให้ระยะระหว่างต้นชิดขึ้น

2.3 จำนวนต้นต่อไร่

จำนวนต้นต่อไร่ประมาณ 16 - 25 ต้นต่อไร่ ถ้าต้นมังคุดโตขึ้นและมีการบังแสงกัน สามารถตัดต้นเว้นต้นหรือตัดต้นในแนวทแยงมุมเพื่อให้ระยะปลูกกว้างขึ้นได้

3. การดูแลรักษา

3.1 การใส่ปุ๋ย

การใส่ปุ๋ยมังคุดจะแบ่งใส่ตามระยะพัฒนาของต้นและการเก็บเกี่ยวเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1) เพื่อบำรุงต้นหลังการเก็บเกี่ยว

- ปุ๋ยอินทรีย์ 20 - 50 กิโลกรัมต่อต้น
- ปุ๋ยเคมี สูตร 15-15-15 หรือ 16-16-16 ในปริมาณ 1 - 3 กิโลกรัมต่อต้น

2) เพื่อส่งเสริมการออกดอก (ช่วงปลายฝน)

- ปุ๋ยเคมีสูตร 8-24-24 หรือ 9-24-24 หรือ 12-24-12 ในปริมาณ 2 - 3 กิโลกรัมต่อต้น

3) เพื่อบำรุงผล (หลังติดผล 3 - 4 สัปดาห์) ให้ใส่ปุ๋ยเพื่อขยายขนาดผลทำให้มังคุดผลใหญ่ด้วยปุ๋ยสูตร 16-16-16 ปริมาณ 2 - 3 กิโลกรัมต่อต้น ก่อนเก็บเกี่ยวผลผลิต 1 เดือน ให้ใส่ปุ๋ยพัฒนาคุณภาพผลผลิต

- ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 ในปริมาณ 2 - 3 กิโลกรัมต่อต้น

3.2 การให้น้ำ

ต้องให้น้ำอย่างสม่ำเสมอช่วงการเจริญเติบโตทางใบ และงดให้น้ำช่วงปลายฝน ต้นมังคุดที่มีอายุตายอด 9 - 12 สัปดาห์ และผ่านสภาพแล้ง 20 - 30 วัน เมื่อแสดงอาการใบตก ปลายใบบิด ก้านใบและกิ่งที่ปลายยอดเริ่มเป็นร่อง ให้กระตุ้นการออกดอกโดยการให้น้ำอย่างเต็มที่ ครั้งที่ 1 ให้มากถึง 1,100 - 1,600 ลิตรต่อต้น* จากนั้นให้หยุดดูอาการ 7 - 10 วัน เมื่อพบว่าก้านใบและกิ่งที่ปลายยอดเริ่มตั้งขึ้นก็ให้น้ำ ครั้งที่ 2 ในปริมาณ 1/2 ของครั้งแรก หลังจากนั้น 10 - 14 วัน ตาดอกจะผลิออกมาให้เห็น และควรมีการจัดการน้ำเพื่อควบคุมให้มีปริมาณดอกเพียง ร้อยละ 35 - 50 ของยอดทั้งหมด เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ โดยหลังจากมังคุดออกดอกแล้ว 10 - 15 เปอร์เซ็นต์ของตายอดทั้งหมด ควรให้น้ำปริมาณมาก ถึง 220 - 280 ลิตรต่อต้น* ทุกวัน จนกระทั่งพบว่ายอดที่ยังไม่ออกดอกเริ่มมียอดอ่อนแทนตาดอก จึงค่อยให้น้ำตามปกติ คือ 80 - 110 ลิตรต่อต้น และจะต้องให้น้ำในปริมาณนี้สม่ำเสมอต่อเนื่องทุกวัน เพื่อให้ผลมังคุดมีพัฒนาการที่ดี (* เป็นปริมาณน้ำสำหรับต้นมังคุดที่มีเส้นผ่าศูนย์กลางทรงพุ่มประมาณ 6 เมตร)

4. ศัตรูพืชที่สำคัญ

4.1 หนอนชอนใบ หนอนชนิดนี้จะทำลายเฉพาะใบอ่อนเท่านั้น รวมทั้งต้นกล้ามังคุดที่อยู่ในเรือนเพาะชำ ก็มักจะพบการทำลายของหนอนชอนใบด้วย

4.2 หนอนกินใบ ตัวหนอนจะกัดกินแต่ใบอ่อนเท่านั้น ลักษณะการทำลายทำให้ใบเว้า ๆ แหว่ง ๆ เหลือแต่ก้านใบทำให้มังคุดขาดความสมบูรณ์

4.3 เพลี้ยไฟ จะระบาดในช่วงที่อากาศแห้งแล้งติดต่อกันนาน ๆ โดยทั้งตัวอ่อนและตัวแก่ของศัตรูชนิดนี้จะดูดกินน้ำเลี้ยงจากยอดอ่อน ดอกอ่อน และผลอ่อนของมังคุด หากเป็นยอดอ่อนจะทำให้ยอดแห้ง แต่หากเป็นดอกอ่อนและผลอ่อนจะทำให้ดอกร่วง และผลมีรอยสีน้ำตาลกร้านมียางไหล และจะทำให้ผลร่วงได้ ศัตรูชนิดนี้นับเป็นศัตรูสำคัญที่มีผลกระทบในการส่งออกมังคุดเป็นอย่างมาก

4.4 ไส้แดง มักอยู่รวมเป็นกลุ่มและระบาดควบคุมไปกับเพลี้ยไฟ โดยไรแดงจะดูดกินน้ำเลี้ยงที่ดอกและผลอ่อน ทำให้ดอกและผลอ่อนแห้งร่วงหล่นไปหรือทำให้ผลไม่เจริญ เปลือกมีผิวแตกกระ เป็นขุย เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกเช่นเดียวกับเพลี้ยไฟ

4.5 โรคใบจุด เกิดจากการทำลายของเชื้อรา เชื้อราเข้าทำลายใบเกิดเป็นรอยแผลไหม้สีน้ำตาล มีขอบแผลสีเหลือง รูปร่างของแผลไม่แน่นอน ทำให้ใบเสียหายเนื้อที่ในการสังเคราะห์แสง ความสมบูรณ์ของต้นลดลง และถ้าระบาดรุนแรงใบจะแห้งทั้งใบและร่วงหล่น ทำให้ผลมังคุดไม่มีใบปกคลุมผิวของผลมังคุดจะกร้านแฉดไม่สวย

4.6 โรคใบแห้งและขอบใบแห้ง เกิดจากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมคือแสงแดดจัด ความชื้นต่ำทำให้น้ำระเหยออกจากขอบใบมาก จนกระทั่งขอบใบแห้ง ทำให้มังคุดเจริญเติบโตช้า ต้นขาดความสมบูรณ์ให้ผลผลิตน้อย จึงควรหลีกเลี่ยงการปลูกมังคุดในสภาพที่มีภูมิอากาศไม่เหมาะสม และโดยทั่วไปก็มักจะพบอาการใบไหม้ขอบใบแห้งในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งตรงกับช่วงที่ผลมังคุดกำลังออกดอก ติดผลพอดี เมื่อใบมังคุดขาดความสมบูรณ์จะทำให้ผลมังคุดขาดความสมบูรณ์ตามไปด้วย

4.7 อาการยางไหลที่ผิว จะพบได้ทั้งระยะผลอ่อนและผลแก่ อาการยางไหลในระยะผลอ่อนเกิดจากเพลี้ยไฟดูดกินน้ำเลี้ยงระยะผลอ่อน จะทำให้เกิดยางไหลออกมาจากผิวเปลือกเป็นสีเหลือง ทำให้ผลมีการเจริญเติบโตช้า การป้องกันกำจัดอาการยางไหลของผลอ่อน โดยการป้องกันกำจัดเพลี้ยไฟตั้งแต่ระยะที่มังคุดเริ่มออกดอก ส่วนอาการยางไหลระยะผลขนาดใหญ่ จะพบยางไหลในขณะผลใกล้แก่ แต่ยังมีสีเขียวอยู่ ยังไม่พบสาเหตุที่แน่นอน สันนิษฐานว่าเกิดจากมังคุดได้รับน้ำมากเกินไป ทำให้ปริมาณน้ำยางในผลมีมาก แล้วปะทะออกมาเอง หรืออาจจะมีแมลงไปทำให้เกิดบาดแผลทำให้ยางไหลออกมาได้ ซึ่งภายหลังจากการเก็บเกี่ยว ก็สามารถขูดยางเหล่านี้ออกได้ โดยผลมังคุดจะไม่เสียหายแต่จะสิ้นเปลืองเวลาและแรงงาน

4.8 อาการเนื้อแก้ว เป็นอาการของเนื้อมังคุดที่มีสีขาวใสในบางกลีบ โดยมากจะเป็นกับกลีบที่มีขนาดใหญ่ ในบางครั้งก็เป็นเนื้อแก้วทั้งผล อาการเนื้อแก้วนี้จะสังเกตได้จากลักษณะภายนอก โดยพบว่าผลที่มีรอยร้าวอยู่ที่ผิว มักจะมีอาการเนื้อแก้วด้วย แต่ในบางครั้งลักษณะภายนอกเป็นปกติ เมื่อผ่าดูก็อาจพบอาการเนื้อแก้วได้เช่นกัน อาการยางไหลภายในผล จะพบยางสีเหลืองอยู่ตรงกลางระหว่างกลีบผล

มักจะพบคู่กับอาการเนื้อแก้วหรืออาจจะพบแต่อาการยางไหลเพียงอย่างเดียวก็ได้ อาการเนื้อแก้วและยางไหลภายในผลยังไม่พบสาเหตุที่แน่ชัด แต่จะพบมากในมังคุดที่ขาดการดูแลรักษา เช่น การได้รับน้ำไม่สม่ำเสมอ หรือขาดน้ำเป็นเวลานาน ๆ เมื่อได้รับน้ำจากฝนที่ตกชุกในช่วงผลใกล้แก่ ผลมังคุดได้รับน้ำอย่างกะทันหัน ทำให้เปลือกขยายตัวไม่ทันเกิดรอยร้าว ท่อน้ำยางภายในผลก็ได้รับน้ำมากเช่นกัน เกิดแรงดันมากจึงปะทุแตก มีน้ำยางไหลออกมา นอกจากนั้นแล้วการบำรุงรักษาที่ไม่ถูกต้องทำให้มังคุดได้รับธาตุอาหารไม่เพียงพอ อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีการเจริญเติบโตผิดปกติเกิดเป็นเนื้อแก้วได้ การบรรเทาเนื้อแก้วต้องจัดการระบบน้ำ อย่าน้ำท่วมขังเมื่อฝนตกมาก และต้องให้ต้นมังคุดได้รับน้ำสม่ำเสมอ อย่าน้ำขาดน้ำถึงแม้ฝนตกมากก็สามารถลดการเกิดเนื้อแก้ว และยางไหลได้

5. การปฏิบัติก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว

โดยทั่วไปมังคุดเริ่มออกดอกเมื่อปลูกไปได้ประมาณ 7 - 8 ปี และได้ผลผลิตเต็มที่เมื่อมีอายุประมาณ 12 ปีขึ้นไป การออกดอกของมังคุดจะไม่ออกพร้อมกันในทีเดียว แต่จะทยอยออกอยู่นานราว 40 วัน เป็นผลให้การเก็บเกี่ยวมังคุดต้องทยอยเก็บเกี่ยวไปด้วยเช่นกันหลังจากมังคุดเริ่มติดผลประมาณ 11 - 12 สัปดาห์ ก็จะทยอยเก็บเกี่ยวได้

วิธีเก็บเกี่ยว

การเก็บเกี่ยวอย่างถูกวิธี ด้วยตะกร้อถุงผ้าแบบพื้นตั้งและพื้นนอน ยึดหลักให้มังคุดช้ำน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ จะช่วยรักษาคุณภาพไว้ได้มาก เพราะผลมังคุดหากได้รับความกระทบกระเทือน เช่น ตกลงพื้นด้วยระยะเพียง 20 เซนติเมตร ในเวลาต่อมาผลจะแข็งและทำให้เนื้อเสียนบริโภคไม่ได้ หรือใช้ดัชนีการเก็บเกี่ยวจากระดับสีของมังคุด เลือกเก็บเฉพาะผลที่สุกแก่ในระยะสายเลือด (ระดับสีที่ 1)

ดัชนีการเก็บเกี่ยวมังคุดของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ได้แบ่งระดับสีของผลมังคุดเมื่อเข้าระยะสุกแก่ไว้ 7 ระดับ ดังนี้

ระดับสีที่ 0 ผลมีสีชาวมเหลืองส้มอำเสมอ หรือมีสีชาวมเหลืองแต่มีด้วยสีเขียวอ่อน หรือจุดสีเทา มียางสีเหลืองภายในเปลือกในระดับรุนแรงมาก เนื้อและเปลือกไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ผลที่เก็บเกี่ยวในระยะนี้ ถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนสีไปเป็นระดับสีที่ 6 ก็ตาม แต่ผลที่ได้จะมีรสชาติไม่ดี

ระดับสีที่ 1 ผลมีสีเหลืองอ่อนอมเขียว มีจุดสีชมพูกระจายอยู่ในบางส่วนของผล (ระยะสายเลือด) ยางภายในเปลือกยังคงมีอยู่ในระดับรุนแรง เนื้อและเปลือกยังไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ผลที่เก็บเกี่ยวในระยะนี้ ถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนสีไป เป็นระดับสีที่ 6 ก็ตาม แต่ผลที่ได้จะมีรสชาติไม่ดี

ระดับสีที่ 2 ผลมีสีเหลืองอ่อนอมชมพู มีประสีชมพูกระจายไปทั่วผล ยางภายในเปลือกอยู่ในระดับปานกลางการแยกตัวระหว่างเนื้อและเปลือกทำได้ยากถึงปานกลาง เป็นระยะอ่อนที่สุดสำหรับการเก็บเกี่ยวเพื่อให้ได้ผลที่มีคุณภาพดี

ระดับสีที่ 3 ผลมีสีชมพูส้มอำเสมอ ประสีชมพูเริ่มขยายมารวมกัน ไม่แยกกันอย่างชัดเจน เช่นในระดับสีที่ 2 ยางภายใน เปลือกยังคงมีอยู่น้อยถึงน้อยมาก การแยกตัวระหว่างเนื้อและเปลือกปานกลาง เหมาะสำหรับส่งโรงอบไอน้ำ

ระดับสีที่ 4 ผลมีสีแดงหรือน้ำตาลอมแดง บางครั้งมีแต้มสีม่วง ยางภายในเปลือกมีน้อยมาก จนถึงไม่มีเลย การแยกตัวระหว่างเนื้อและเปลือกดีมาก เป็นระยะเกือบจะรับประทานได้

ระดับสีที่ 5 ผลมีสีม่วงอมแดง ภายในเปลือกไม่มียางเหลืออยู่ เนื้อและเปลือกสามารถแยกออกจากกันได้ง่ายเป็นระยะที่รับประทานได้

ระดับสีที่ 6 ผลมีสีม่วง หรือม่วงจนถึงสีดำ ซึ่งบางครั้งพบว่ามีสีม่วงปนอยู่เล็กน้อย ภายในเปลือกไม่มียางเหลืออยู่ เนื้อและเปลือกสามารถแยกออกจากกันได้ง่าย เป็นระยะที่เหมาะสมแก่การรับประทาน

การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

หลังจากเก็บเกี่ยวแล้ว ควรทำความสะอาดโดยการล้างน้ำให้สะอาด เพื่อชำระฝุ่นละอองและคราบต่างๆ ที่ติดมากับผล แล้วนำไปผึ่งให้แห้งหรือเช็ดผิวเพื่อให้ผลสะอาด สำหรับมังคุดที่จะส่งจำหน่ายต่างประเทศ ควรแช่ผลมังคุดในสารละลายของเบนโนซิล (เบนเลท) ในอัตรา 1 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร หรือ ไฮอาเบนดาซิล (พอรอนโต 40) อัตรา 1.25 กรัมต่อน้ำ 1 ลิตร นานประมาณ 1 - 2 นาที แล้วผึ่งให้แห้งจะช่วยลดการเน่าเสียของผลมังคุดที่อาจจะเกิดจากเชื้อราเข้าทำลาย ทำการคัดเลือกขนาดและบรรจุลงในภาชนะที่จะส่งไปจำหน่าย ผลมังคุดจะเริ่มเปลี่ยนสีไป จนมีสีม่วงเข้ม หรือม่วงดำ กินเวลาประมาณ 7 วัน และจะเก็บผลมังคุดไว้ในอุณหภูมิห้องระหว่าง 25 - 30 องศาเซลเซียส ซึ่งจะเก็บได้นานประมาณ 7 วัน ผลมังคุดจะเริ่มเสื่อมคุณภาพ การขนส่งและเก็บรักษาผลมังคุดในสภาพที่เหมาะสม คือใช้อุณหภูมิประมาณ 13 องศาเซลเซียส และบรรจุผลมังคุดในถุงพลาสติกเจาะรู จะทำให้มังคุดคงสภาพดีอยู่ได้ประมาณ 4 สัปดาห์

ข้อมูลสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตของมังคุด

สภาพแวดล้อม	ความเหมาะสม	ข้อจำกัด
1. สภาพภูมิอากาศ 1.1 อุณหภูมิ 1.2 ความชื้นสัมพัทธ์	- อุณหภูมิเฉลี่ย 25 - 35 องศาเซลเซียส - มากกว่า 30 %	- มังคุดจะเจริญเติบโตช้า ถ้าอุณหภูมิต่ำกว่า 20 องศาเซลเซียส และจะตายถ้าอุณหภูมิต่ำกว่า 5 องศาเซลเซียส - ใบจะไหม้ถ้าอุณหภูมิต่ำเกิน 35 องศาเซลเซียส
2. สภาพพื้นที่ 2.1 ความสูงจากระดับน้ำทะเล 2.2 ความลาดชันของพื้นที่	- มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางไม่เกิน 650 เมตร - มีความลาดเอียงที่เหมาะสมในระดับ 1 - 3 % แต่ไม่ควรเกิน 15 %	
3. สภาพดิน 3.1 ลักษณะของเนื้อดิน 3.2 ความเป็นกรด - ด่างของดิน 3.3 ปริมาณอินทรีย์วัตถุ	- ดินร่วน อุ้มน้ำได้ดี มีความอุดมสมบูรณ์สูง - 5.5 - 6.5 - อินทรีย์วัตถุมาก	
4. สภาพน้ำ	- ปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มิลลิเมตรต่อปี การกระจายตัวของฝนดี	

ขั้นตอนการปลูกและการดูแลรักษามังคุด (ภาคตะวันออก)

การเตรียมดิน
ที่ลุ่ม ขุดร่องยกแปลงขึ้นมาเพื่อเป็นภาชนะระบายน้ำ
ที่ดอน ไถพรวน และปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอ
การเตรียมพันธุ์
 - เลือกต้นพันธุ์ที่แข็งแรง มีอายุไม่น้อยกว่า 2 ปี สูงไม่ต่ำกว่า 30 เซนติเมตร มีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม

การตัดแต่งกิ่ง
 - ตัดแต่งกิ่ง - ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมี สูตรเสมอ 15-15-15 หรือ 16-16-16
 - จัดการปุ๋ยเพื่อชักนำการออกดอก - กำจัดวัชพืช คลุมโคนด้วยเศษซากพืช

การปลูก
 1. ขุดหลุมปลูกกว้างและลึกประมาณ 30 - 80 เซนติเมตร
 2. ผสมดินปุ๋ยคอก 5 กิโลกรัม และปุ๋ยร็อคฟอสเฟต 1 กิโลกรัม รองกันหลุมด้วยหญ้าแห้งหรือทรายหยาบสูงประมาณ 6 นิ้ว แล้วใส่ดินที่ผสมลงไป
 3. ตัดแต่งรากโดยกรีดก้นถุงสูง 1 นิ้ว ถ้ามีรากม่วงงอที่ก้นถุงก็ให้ตัดออก
 4. ปักไม้หลักกับต้นกล้า คลุมดินบริเวณโคนต้น
 5. รดน้ำให้ชุ่ม ทำร่มเงาพรางแสงแดด

การเตรียมแต่ใบอ่อน - ออกดอก
 1. ชักน้ำให้แตกใบอ่อนโดยการพ่นปุ๋ยยูเรียให้ทั่วทั้งต้น
 2. ป้องกันไม่ให้เกิดโรคและแมลงทำลายใบอ่อน เช่น โรคใบจุด เพลี้ยไฟ
 3. จัดการปุ๋ยเพื่อบำรุงต้นด้วยปุ๋ยเคมีทางใบ สูตร 15 - 30 - 15 หรือ 20 - 20 - 20 พ่นให้ทั่วทรงพุ่ม
 4. เตรียมความพร้อมในการออกดอกช่วงปลายฤดูฝนก่อนออกดอก ประมาณ 1 เดือน โดยใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 8 - 24 - 24 หรือ 9 - 24 - 24 หรือ 13 - 13 - 21 หว่านให้ทั่วทรงพุ่ม
 5. ชักน้ำการออกดอกงดการให้น้ำ ปล່อยให้ต้นมังคุดผ่านช่วงแล้งจนก้านระหว่างข้อสุดท้ายของยอดแสดงอาการเหี่ยวอย่างชัดเจน ใบคู่สุดท้ายของยอดเริ่มมีอาการใบตก ให้น้ำครั้งแรกในปริมาณ 35 - 40 มม. ทุก 7 - 10 วัน ในปริมาณ 17.5 - 20 มม. จนกว่าต้นมังคุดจะออกดอกมากกว่าหรือเท่ากับ 15 % ของจำนวนยอดทั้งหมด

ศัตรูที่สำคัญและการป้องกันกำจัด
โรคใบจุด เกิดจากการทำลายของเชื้อรา เข้าทำลายใบเกิดเป็นรอยแผลไหม้ ทำให้ใบเสียหายเนื้อที่ในการสังเคราะห์แสง ความสมบูรณ์ของต้นลดลง
โรคใบแห้งและขอบใบแห้ง เกิดจากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม คือ แสงแดดจัด ความชื้นต่ำ ทำให้น้ำระเหยออกจากขอบใบมาก จนกระทั่งขอบใบแห้ง ทำให้มังคุดเจริญเติบโตช้า ควรจะดูแลให้ต้นมังคุดได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอและพอเพียง
อาการเหี่ยวแฉวย่างไหล ต้องมีการจัดการระบบน้ำที่ดี อย่าให้ท่วมขังเมื่อฝนตกมาก และต้องให้ต้นมังคุดได้รับน้ำสม่ำเสมอ อย่าให้ขาดน้ำก็สามารถลดการเกิดเหี่ยวแฉวย่างไหลได้
เพลี้ยไฟ จะระบาดในช่วงที่อากาศแห้งแล้งติดต่อกันนาน ๆ โดยทั้งตัวอ่อนและตัวแก่ของศัตรูชนิดนี้จะดูดกินน้ำเลี้ยงจากยอดอ่อนดอกอ่อน และผลอ่อนของมังคุด นับเป็นศัตรูสำคัญที่มีผลกระทบในการส่งออกมังคุดเป็นอย่างมาก
ไรแดง มักอยู่รวมเป็นกลุ่มและระบาดควบคู่ไปกับเพลี้ยไฟ โดยไรแดงจะดูดกินน้ำเลี้ยงที่ดอกและผลอ่อน หนอนกินใบอ่อนและหนอนชอนใบ หนอนชนิดนี้จะทำลายและกัดกินใบอ่อนทำให้มังคุดขาดความสมบูรณ์

ดูแลระยะออกดอก
 1. จัดการน้ำเพื่อควบคุมปริมาณดอก สัปดาห์ที่ 1 หลังออกดอก โดยให้น้ำอย่างสม่ำเสมอทุกวัน
 2. ป้องกันกำจัดแมลงศัตรูทำลายดอก เช่น เพลี้ยไฟ
 3. จัดการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาของผลและเพิ่มปริมาณผลผลิตคุณภาพ

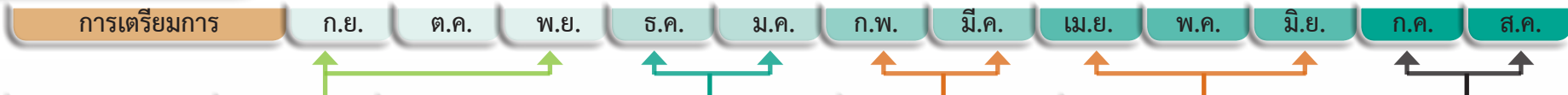
ดูแลระยะออกผล และบำรุงผล
 1. ป้องกันกำจัดแมลงศัตรูทำลายผลมังคุด เช่น เพลี้ยไฟ
 2. ควบคุมปริมาณผลต่อต้นให้เหมาะสม
 3. จัดการปุ๋ยเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผล ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 หรือ 12-12-17 + 2
 4. ให้น้ำสม่ำเสมอ ท่อผลที่อายุ 60 วัน

การเก็บเกี่ยว
 เก็บเกี่ยวโดยใช้ตะกร้อผ้าทำแบบพื้นตั้งและพื้นนอน เพื่อป้องกันไม่ให้ผลมังคุดร่วงหล่นหรือกระทบรุนแรง เลือกเก็บเฉพาะผลสุกแก่ในระยะสายเลือด

การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว
 1. หลังเก็บเกี่ยวแล้วเก็บไว้ในที่ร่ม ทำความสะอาดผล ขูดยางที่เปลือกออก และคัดแยกคุณภาพก่อนจำหน่าย
 2. เก็บผลมังคุดไว้ในที่อุณหภูมิ 25 - 30 องศาเซลเซียส จะเก็บได้นาน ประมาณ 7 - 14 วัน และอาจเก็บได้นาน 3 - 4 สัปดาห์ โดยต้องเก็บเกี่ยวอย่างดี ขนย้ายอย่างพิถีพิถัน และบรรจุในถุงพลาสติกเจาะรู เก็บไว้ในที่อุณหภูมิ 13 องศาเซลเซียส

ขั้นตอนการปลูกและการดูแลรักษามังคุด (ภาคใต้)

การเตรียมดิน
 ที่ลุ่ม ขุดร่องยกแปลงขึ้นมา เพื่อเป็นการระบายน้ำ

ที่ดอน ไถพรวน และ ปรับพื้นที่ให้สม่ำเสมอ

การเตรียมพันธุ์
 - เลือกต้นพันธุ์ที่แข็งแรง มีอายุไม่น้อยกว่า 2 ปี สูงไม่ต่ำกว่า 30 เซนติเมตร มีการเปลี่ยนถุงให้เหมาะสม

การตัดแต่งกิ่ง
 - ตัดแต่งกิ่ง - ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยเคมี สูตรเสมอ 15-15-15 หรือ 16-16-16 - จัดการปุ๋ยเพื่อ ชักนำการออกดอก - กำจัดวัชพืชคลุมโคนด้วยเศษ ซากพืช

การเตรียมแตกใบอ่อน - ออกดอก

1. ชักนำให้แตกใบอ่อนโดยการพ่นปุ๋ยยูเรียให้ทั่วทั้งต้น
2. ป้องกันไม่ให้เกิดโรคและแมลงมาทำลายใบอ่อน เช่น โรคใบจุด เพลี้ยไฟ
3. จัดการปุ๋ยเพื่อบำรุงต้นด้วยปุ๋ยเคมีทางใบสูตร 15-30-15 หรือ 20-20-20 พ่นให้ทั่วทรงพุ่ม
4. เตรียมความพร้อมในการออกดอกช่วงปลายฤดูฝน ก่อนออกดอก ประมาณ 1 เดือน โดยใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 8-24-24 หรือ 9-24-24 หรือ 13-13-21 หว่านให้ทั่วทรงพุ่ม
5. ชักนำการออกดอกงดการให้น้ำ ปล่อยให้ต้นมังคุด ผ่านช่วงแล้งจนก้านระหว่างข้อสุดท้ายของยอดแสดงอาการเหี่ยวอย่างชัดเจน ใบคู่สุดท้ายของยอดเริ่มมีอาการ ใบตก ให้น้ำครั้งแรกในปริมาณ 35-40 มม. ทุก 7-10 วัน ในปริมาณ 17.5-20 มม. จนกว่าต้นมังคุดจะออกดอก มากกว่าหรือเท่ากับ 15% ของจำนวนยอดทั้งหมด

ดูแลระยะออกดอก

1. จัดการน้ำเพื่อควบคุม ปริมาณดอก สัปดาห์ที่ 1 หลังออกดอก โดยให้น้ำ อย่างสม่ำเสมอทุกวัน
2. ป้องกันกำจัดแมลงศัตรู ทำลายดอก เช่น เพลี้ยไฟ
3. จัดการเพื่อส่งเสริมการ พัฒนาของผลและเพิ่ม ปริมาณผลผลิตคุณภาพ

ดูแลระยะออกผล และบำรุงผล

1. ป้องกันกำจัดแมลง ศัตรูทำลายผลมังคุด เช่น เพลี้ยไฟ
2. ควบคุมปริมาณผล ต่อต้นให้เหมาะสม
3. จัดการปุ๋ยเพื่อส่งเสริม การพัฒนาการของผล ใส่ปุ๋ยเคมีสูตร 13-13-21 หรือ 12-12-17+2
4. ให้น้ำสม่ำเสมอ หลังผลที่อายุ 60 วัน

การเก็บเกี่ยว

เก็บเกี่ยวโดยใช้ ตะกร้อผ้าทำแบบ ฟันตั้งและฟันนอน เพื่อป้องกันไม่ให้ ผลมังคุดร่วงหล่นหรือกระแทกรุนแรง เลือกเก็บเฉพาะผลสุกแก่ในระยะ สลายเลือด

การปลูก

1. ขุดหลุมปลูกกว้างและลึกประมาณ 30 - 80 เซนติเมตร
2. ผสมดินปุ๋ยคอก 5 กิโลกรัม และ ปุ๋ยร็อคฟอสเฟต 1 กิโลกรัม รองกันหลุม ด้วยหญ้าแห้งหรือทรายหยาบสูงประมาณ 6 นิ้ว แล้วใส่ดินที่ผสมลงไป
3. ตัดแต่งรากโดยกรีดกันถุงสูง 1 นิ้ว ถ้ามีรากม้วนงอที่กันถุงก็ให้ตัดออก
4. ปักไม้หลักกับต้นกล้า คลุมดินบริเวณ โคนต้น
5. รดน้ำให้ชุ่ม ทำร่มเงาพรางแสงแดด

ศัตรูที่สำคัญและการป้องกันกำจัด

โรคใบจุด เกิดจากการทำลายของเชื้อรา เข้าทำลายใบเกิดเป็นรอยแผลไหม้ ทำให้ใบเสียหายเนื้อที่ในการสังเคราะห์แสง ความสมบูรณ์ของต้นลดลง

โรคใบแห้งและขอบใบแห้ง เกิดจากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม คือ แสงแดดจัด ความชื้นต่ำ ทำให้น้ำระเหยออกจาก ขอบใบมาก จนกระทั่งขอบใบแห้ง ทำให้มีงูศเจริญเติบโตซ้ำ ควรจะดูแลให้ต้นมังคุดได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอและพอเพียง

อาการเนื้อแก้วยางไหล ต้องมีการจัดการระบบน้ำที่ดี อย่าให้ท่วมขังเมื่อฝนตกมาก และต้องให้ต้นมังคุดได้รับ น้ำสม่ำเสมอ อย่าให้ขาดน้ำก็สามารถลดการเกิดเนื้อแก้ว ยางไหลได้

เพลี้ยไฟ จะระบาดในช่วงที่อากาศแห้งแล้งติดต่อกันนานๆ โดยทั้งตัวอ่อนและตัวแก่ของศัตรูชนิดนี้ จะดูดกินน้ำเลี้ยง จากยอดอ่อนดอกอ่อน และผลอ่อนของมังคุด นับเป็นศัตรูสำคัญที่มีผลกระทบในการส่งออกมังคุดเป็นอย่างมาก

ไรแดง มักอยู่รวมเป็นกลุ่มและระบาดควบคุมยากกับเพลี้ยไฟ โดยไรแดงจะดูดกินน้ำเลี้ยงที่ดอกและผลอ่อน หนอนกินใบอ่อนและหนอนชอนใบ หนอนชนิดนี้จะทำลายและกัดกินใบอ่อนทำให้มังคุดขาดความสมบูรณ์

การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

1. หลังเก็บเกี่ยวแล้วเก็บไว้ในที่ร่ม ทำความสะอาดผล ขูดยางที่เปลือกออก และคัดแยกคุณภาพก่อนจำหน่าย
2. เก็บผลมังคุดไว้ที่อุณหภูมิ 25-30 องศาเซลเซียส จะเก็บได้นาน ประมาณ 7-14 วัน และอาจเก็บได้นาน 3-4 สัปดาห์ โดยต้องเก็บเกี่ยวอย่าง ดี ขนย้ายอย่างพิถีพิถัน และบรรจุ ในถุงพลาสติกเจาะรู เก็บไว้ที่อุณหภูมิ 13 องศาเซลเซียส

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และแหล่งสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต

1. การปักต้นและเตรียมความพร้อมของต้น ก่อนการออกดอกที่เหมาะสม

- ต้องตัดแต่งกิ่งและให้ปุ๋ย เพื่อให้มังคุดแตกใบอ่อนครั้งสุดท้ายภายในเดือนสิงหาคม
- ให้ปุ๋ยสูตร 8-24-24 หรือ 12-24-12 เพื่อสร้างตาดอกในช่วงปลายฤดูฝนหลังใบแก่

2. การชักนำให้ดอกออก ควรงดการให้น้ำหลังหมดฤดูฝนจนใบสลัด และให้น้ำเต็มที่เป็นระยะจนกว่าจะเห็นดอก 35 - 50% ของยอดเพื่อให้มังคุดมีคุณภาพ

3. จัดการระบายน้ำให้เหมาะสม และจัดการให้น้ำสม่ำเสมอเพื่อไม่ให้มังคุดแสดงอาการลำต้นน้ำเมื่อฝนตกมากจนเกิดเนื่อแก้วและยางไหล

แหล่งสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2543. คู่มือพืชสวนเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2551. คู่มือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร มังคุด. กรุงเทพฯ.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2553. เอกสารยุทธศาสตร์พัฒนาผลไม้ไทย ปี 2553 - 2557.

สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. 80 หน้า

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2551. การผลิตมังคุดคุณภาพ. กรุงเทพฯ.

www.doae.go.th

